וְיוֹאֶב אֶל כָּל הַצְּבָא
 וְיוֹאֶב אֶל כָּל הַצְּבָא
 יִשְׂרָאֵל וּבְנֵיָה כֶּן יְהוֹיְדֶע

יִּשְׁן בֵּלֵּלְ יְּבְּנֶּיְתְי בֶּן יְּוּהְיָּן ע עַל הַבְּבְתִי וְעַל הַפְּלַתִי: שמואל ב כ כג 2. עִוּרָה כְבוֹדִי עוּרָה הַנַּבֶּל

תהלים נו ט 3. תְּפָלָה לְרָוִד הַשָּׁה יְיָ אַזְנְרְ עַנֵנִי כִּי עָנִי וְאָבְיוֹן אָנִי שָׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי הושע עַבִּדְּרָ אתה

חואים פו א-ב. 4. חֲצוֹת לְּיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לְךְּ עַל מִשְׁפְטִי צִדְקֶרָ: תהלים קיט סב 5. וַאֲדַבְּרָה בְעֵדֹתִיךְ נָגֶד

הואים קים מו 6. בְּנִי אִם חָבַם לְבֶּךְ יִשְׁמֵח לִבִּי גַם אָנִי: משלי כג טו 7. חֲבַם בְּנִי וְשַׁמַח לְבִּי

וְאָשִׁיבָה חֹרְפִי דָבָר: משלי כז יא

8. לולא האמנתי לראות

ס. לולא הַשֶּלְיהַיּ לְן אווני
 בְטוּב זְיִ בְּאֶרֶץ חַזִּים:
 ההלים כז יג
 וְהַבָּה אָבֹרַי עַמְּךְ
 וְהַבָּה אָבֹרַי עַמְּךְ
 וְהַבָּה אָבֹרַי עַמְּךְ

יַהָשְׁבְתִּיךְ אֶל הָאָדְמָה הַזֹּאת בִּי לֹא אָצֵוְבְךְּ עַד אַשֶּׁר אִם עָשִׁיתִי אַת אֲשֶׁר

תהלים נז ט

תהלים פו א-ב

.. תהלים קיט מו

וְכַנּוֹר אַעִירָה שַּׁחַר:

אלהי הבוטח אליך:

מלכים ולא אבוש:

א) ס"א ולמה נקרא שמם ותומים שמאירים אם דדריהם חומים ווטא פ"ג, ג) נעיין ביבמות דף עט. בתום׳ ד״ה אדמוני דגרם ב"ת אלא איש בעל שמו נייען סוכח להים בעל שלח וע"ש], ד) סנהדריון דף לח:, ד) ג"ז שם וסוטה דף לו., ו) [ד"ה וכן אחר ד"ה ואביתרן, ו) בס"א: נולרים, ת) ווכ"ה בערור ערר אחרו.

הגהות הב״ח

(h) רש"ר ד״ה מליסר וכו׳ ליל שעבר של שלשה ולמחרת יגיה ארבעה עשר: (ג) ד"ה שהיה מכלים וכו' מכלים את פני הרב: (ג) ד"ה לולא וכו' בטוב טרדוני: (ד) ד"ה בילה וכוי שבלו לארץ בימי יהושע: (ס) ד"ה ללווים היו ישראל ליטשוח · (ו) ד"ה לימרו כר׳ אליעזר דאמר עד סוף:

לעזי רש"י ושטידו"ר [וישטידור"א].

מוסף רש"י

בניהו בן יהוידע זה סנהדרין. שהיה מופלא שנכית דין (סנהדרין מזי). על הכרתי ועל הפלתי. הול למעלה מהם וקודם היה להם, ומדסמך בקרא קמא אביתר בתר בניהו, ש"מ אביתר היינו כרמי ופלתי (שם). חותכיו דברים באמונתו (שם). חותכין דכרים בחתונתן (שם). מאי קרא. דכנור מלוי על מטמו של דוד ומקילו לדוד משנמו, דכמיב אעירה שחר, אני מעורר השחר ולא כשאר מלכים שהשחר קודס ומעוללן (שם). לראות בטוב ה'. נאלן ישראל (רש"י בע"י). שמא יגרום (רש"י בע"י). שמא יגרום החטא. לכך אני ירא שמא משהבטחתני נתקלקלתי (וי"ג: נתלכלכתי) בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו בראשית לב יא). ראויים הרו ישראל ליעשות להם נס. לעלות כזרוע על כרחס של מלכי פרס (סנהדרין צח: סוטה לו.) ולא יהיו משתעבדים למלכות וחומה מחתעברים מתכנות (מומה). אלא שגרם החטא. חטאם של ישראל בימי בית ראשון ונגזר עליהם שלא יעלו אלא ברשות כדכתיב ועזרא א ב) מי בכם מכל עמו (חומה

רבינו חננאל

ומקשינן היכי קא[רי] דויד נפשיה חסיד, ותנא משם ר' יוסי דקאמר [א]יני יודע אם אני מיהן אם לאו ווזפריקנז הכא הכי קאמר שמה יגרום החטא מיכאן "שמה יגרום מחטא

בעצמי ואיני יודע [שמא החטא] גורם.

בניהו בן יהוידע זה סנהדרין. שהיה אב בית דין: ו)וכן הוא אומר בניהו בן יהוידע זה סנהדרין. מסברא אומר כן. אביתר אלו אורים ותומים ובניהו כן יהוידע על הכרתי ועל הפלחי. ראשון וקודם להם שבתחילה נוטלים רשות ואח"כ שואלים אם יצליחו: ואביתר אלו אורים ותומים. שכל ימי דוד היה נשאל באביתר עד מלחמת אבשלום ששאל אביתר ולא עלתה לו ושאל לדוק ועלתה לו כדאמרי׳

בסדר עולם ונסתלק אז מן הכהונה:

שלורתים את דבליהם. שאומרים

דברים קלובים וגמורים שלא יפחתו

ולא יוסיפו: שר לבא למלך יואב. להוליך

אנשי המלחמה: מאי קרא. דכנור היה

תלוי למעלה ממטתו ומעוררו: עורה

כבודי. אל תתכבדי בשינה כשאר

מלכים: אעירה שחר. שאר מלכים

השחר מעוררן ואני מעורר את השחר:

שמה יטעו הצטגניני פרעה. הם חני

יודע לכוין השעה הם אינם יודעים

לכוין השעה וקודם שיגיע חלות יהו

סבורים שהגיע ועדיין לא באה המכה

ויאמרו משה בדאי הוא הלכך טוב לאחוז לשון איני יודע: דאמר מר.

במסכת דרך ארץ: וסאחו. תהא נאחו

ונכשל בדבריך: חליסר נגהי ארבסר.

ליל שעבר (ה) שלשה עשר ולמחרת יגיע

ארבעה עשר: ידי מלוכלכות בדם.

שהנשים מראות לו דם נדה אם טמא

אם טהור שיש מראות דם טהור באשה:

ובשפיר. הוא עור הולד שהעלמות

והגידים והבשר נלוריםי) בתוכו. ויש

שפיר שהאשה יושבת עליו ימי טומאה

וימי טהרה ואי זה זה המרוקם ובמס׳ נדה (דף כה א) מפרש לה ויש שפיר

מלא מים ודם שאינו חשוב ולד לישב

עליו טומאת יולדת וימי טהרתה:

ובשליה. דתנן (שם כו.) אין שליא בלא

ולד והוא כמין לבוש שהולד שוכב בתוכה

וקורין ושטילו"ר בלע"ז ותניא (שס)

אין שליא פחותה מטפח ותחלתה כחוט

של ערב וסופה כתורמוס והיו מביאין

אותה לפניו לראות אם יש בה כשיעור

ואם עשויה כדת שליא שנחזיקנה שהיה

ולד בתוכה ונמוח ותשב עליו ימי

טומאה וטהרה אם לאו: זכיתי וחייבתי

שייך בדיני ממונות ודיני נפשות: טמאתי

וטהרתי בהלכות טומאה וטהרה:

מפיבושת. [מפי בושת] בדברי הלכה

היולאין מפיו היה בושת לדוד שפעמים

שהיה טועה והוא אומר לו טעית:

לפיכך. בזכות שהיה דוד מקטין עלמו

זכה ויצא ממנו כלאב: אלא דניאל שמו.

במקום אחד אומר (שמואל ב ג) ומשנהו

בניהו בן יהוידע זה סנהדרין ואביתר אלו

אורים ותומים וכן הוא אומר יובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי ולמה נקרא שמם כרתי ופלתי כרתי שכורתים דבריהם פלתי שמופלאים בדבריהם ואח"כ שר צבא למלך יואב אמר רב יצחק בר אדא ואמרי לה אמר רב יצחק בריה דרב אידי מאי קרא 'עורה כבודי עורה הגבל וכנור אעירה שחר. רבי זירא אמר משה לעולם הוה ידע ודוד נמי הוה ידע וכיון דדוד הוה ידע כנור למה ליה לאתעורי משנתיה וכיון דמשה הוה ידע למה ליה למימר כחצות משה קסבר שמא ימעו אצמגניני פרעה ויאמרו משה בדאי הוא דאמר מר ילמד לשונך לומר איני יודע שמא

ר"ת דכרתי ופלתי היינו סנהדרין שכורתין דבריהם לאמתן ופלתי שמופלאים בהוראה כמו מופלא שבבית דין. וא״ת היכי פשיט יהוידע בן בניהו מבניהו בן יהוידע. וי"ל דמסתמא ממלא מהום אביו היה וכי היכי דאביו היה מסנהדרין גם הוא היה מהסש: והוכא

לפירושו פשיטא דאביתר כהן היה בימי

דוד שלא היה כהן אחר שכולם נהרגו

בנוב עיר הכהנים ולמה לריך ראיה

עליה. ועוד לגירסת הקונטרס בניהו

בן יהוידע אין זה הפסוק בשום מקום.

לכך (מפרש) [גריס] רבינו תם כדאי׳

(בדה״א כ״ו) קיוחחרי חחיתופל יהוידע בן

בניהו זה סנהדרין וכן הוא אומר ובניהו

בו יהוידע על הכרתי ועל הפלתי ופי׳

וכן הוא אומר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי

כלומר היה קודם להם אם כן אורים ותומים היו אחר בניהו. א"כ

אביתר שהוזכר אחר בניהו היינו אורים ותומים כך פירש רש"י. ותימא

אָשֶׁי יִיבּי דְבַּרְתִּי לָךְי: בראשית כח טו בראשית דייבר ויצר וו. וַיִּין אַנֵּעְרְבּיְאָאוּ וַנְּצָּוּ לוֹ וַיְּחַץ אֶת הָעָם אֲשֶׁר אָתוֹ וְאָת הַצֹּאן וְאֶת הַבְּקֵר הְגִּמִלִּים לְשְׁנֵי מַחָנוֹת: בראשית לב ח

בואשית לב זו 11. תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימֶתָה. ייעבר עם זו קנית: בָּאָבֶן עַד יִעבר עַמְּךְ יִיְּ עַד יַעבר עַם זוּ קָנִיתָ:

רבינו ניסים

הארץ ויכסיף דמדומה מן הרקיע זהו בין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה והטבילה צריכה להיות קודם זה העת לדעתו ור׳ קודם זה העת לדעתו ור׳ יוסי חלק עליו ואמר כי זה העת שקרא אותו ר׳ יהודה בין השמשות יום הוא ודאי . ואין בו ספק ומותר לטמא שהוא ספק עת דחוק הוא למאד ושיעורו כהרף עין סמוך ליציאת הכוכבים . דאמרינז (שבת דף לה) אמר ו אמויגן (שבון וף יוו) אמו רב יהודה אמר שמואל בין השמשות דר' יהודה לר' יוסי טובלין בו כהנים ואמרינן התם במס' נדה בפרק בא סימן התחתון (דף (ג) האיך תנא סבר שלים בין השמשות דר׳ יהודה והדר מתחיל בין השמשות דר׳ יוסי והאי תנא סבר בין השמשות דר׳ יוסי מישך שייך בדר׳ יהודה ועל עיקר זו החלוקה שישנה ביניהם זו החלוקה שישנה ביניהם באו הדברים שבין ר׳ מאיר ור׳ יהודה בכאן כי ר׳ מאיר התיר לקרוא קריית שמע של ערבית משעה שהכהנים טובליז וכשהשיב עליו ר׳ יהודה לפי דעתו כי הטבילה אינה (אלא) לאחר שקיעת החמה כי אותו העת מתחילין בין השמשות להכנס ואינה לטבילה אלא

ולאחשורוש ולדריוש האחרון: חלמים למאן סבירא להו. במשמעות בשכבך האמור בתורה: אי כר' אליעור סבירא להו. דאית ליה בשכבך כל זמן קודם שקיעת החמה והאיך יוצאין באותו העת ידי חובתן מקריית שמע של שבני אדם עוסקין לילך ולשלב זה מקדים וזה מאחר: לי**מרו כר' אליעור.** דאמר (0) סוף האשמורה הראשונה דודאי כל שדעתו לישן כבר שלב וישן: . ערבית ועדיין היום עומד אמר לו ר' מאיר אני איני סובר כדעתך בבין השמשות אלא כי העת שאתה קוריהו בין השמשות הוא תובית ועדים זהים עומד אמר לו ד' מאיד אני איני סובר כדעוך בבין השמשות ארא כי העת שאתה קוריהו בין השמשות הוא אצל אניל) ודאי ויום שאון בו ספק ומותר לטבול בו ואני סובר בבין השמשות כדעתו של ד' יוסי שהוא כהרף עין ואי אפשר לעמוד עליו ואל תשיבני אתה מדרך הדעת שלך כי איני סובר כדבריך אלא כר יוסי אני סובר ולפיכך אמרתי משעה שהכתנים טובלין ופסקינן הלכתא (שבת דף לה) כר' יהודה לענין שבת לחומרא וכר' יוסי לענין תרומה דלא אכלי כהני עד דנפיק בין השמשות דר' יוסי לחומרא נמ'י (דף 1) תנו דבנן מפני ג' דברים כו' ותיפוק לי משום מזיקין בתרי מכלל דתרי לא מזקי להו ואיתא מיפרשא בכרק כיצד מברכין על הפירות (דף מג) דתני לאחד נראה ומזיק לשנים נראה ואינו מזיק אלא אם כן יהיה אותו המקום קבוע למזיקין צריכין לחוש להם ואפי׳ בתרי כדאמרי׳ בדוכתא דקביעי חיישינן ומה שאמרו אי בתרי חשדא נמי ליכא זה הדבר בנוי על אותו העיקר שבמשנה בפרק עשרה יוחסין (קידושין 19 פ") לא יתייחד איש אחד עם שתי נשים אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים והואיל (השנים) והוף שנים] מותר להן להתיחד עם שתי השים אחד עם שתי נשים אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים והואיל (השנים) והון שנים] מותר להן להתיחד עם משמים אחד עם שתי נשים אבל אשני אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים והואיל (השנים) והון שנים] מותר להן להתיחד אחשה מסתלי (שנים) אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא בכשרים אבל בפרוצין אפילו עשרה נמי לא מעשה היה והוציאוה י' במטה ומזה העיקר אמר" (מי הכא בתרי ופריצי: (ע"כ המשך מעמוד קודם)
ד' זירא אמר עד חצות לילה יושב ומנמנם כסוס איתי במסכת סוכה בפ" הישן (דף 20) אמר רב אסור לאדם לישן ביום יתר משינת הסוס אמר אבי שינתיה דמר כדר בדר כדי דר' כדוד מלך שהאל דדוד כדסוסיא דסוסי שיחין נישפי. הא דאמר (רב) ורב אחץ
הכא אין הבור מתמלא מחוליתו מתפרשא לך מההיא דבפרף הרואה מקום (דף 20) דתניא בשעה שבקש הקב"ה להביא מבול לעולם נטל ב' כוכבים מימים לסחום ומדאקשינן וליסתמה בדידה ופרקינו
אין הבור מתמלא מחוליתו מתפרשא לך מההיא דבפרף הרואה מקום (דף 20) דתניא בשעה שבקש הקב"ה להביא אותו אלא צריך להוסיף עפר אחר רלפיכך לא היו מספיקין כאן אותן ב' כוכבים שניטלו ממנה והוצרך ליטול ב' כוכבים שניטלו ממנה והצרך ליטול ב' כוכבים שניטלו ממנה והצרך ליטול ב' כוכבים שניםלו ממה והצר לירוש המרל אותו אלא צריך להוסף עפר אחר לפיכך לא היו מפלץ מחליתו תשובה לדבריו שאמר להם לכו השפונו זה מזה כלומר כי אין מספיק לנו מה שאנו נהנים זה מה אלא צריכין אותן ב"ד מת אור למיבל בריו שאמר להם לכו השמכו זה מזה כלומר כי אין מספיק לנו מה שגנו נהנים זה מה לא צריכין אות מחלליתו תשובה לדבריו שאמר להם לכו השמנו להוב לובר בלום לבו המברים ביותר לחום להוב להבים ביותר להבים בל הוב להבים ליטול ב"ד מול לו משבים להם לב"ח לביא מולליתו משבה לבים לבים בלום להב"ח בל הב"ח לשב"ח ביותר בלב"ח ביותר לב"ח בל הב"ח בל המול להוב להב"ח בל המול בלום בל ב"ל הב"ח בל הב"ח ב"ח ב"ל ב"ח ב"ל ב"ח ב"ח ב"ח ב"ח ב"ל ב"ח ב"ח ב"ח ב"ח ב"ח ב"ח ב"ל מת ב"ח ב"ח ב"ח ב

תתבדה ותאחז רב אשי אמר בפלגא אורתא דתליסר נגהי ארבסר הוה קאי והכי קאמר משה לישראל אמר הקב"ה למחר כחצות הלילה כי האידנא אני יוצא בתוך מצרים: 3לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני לוי ור' יצחק חד אמר כך אמר דוד לפני הקב"ה רבונו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב ישנים עד שלש שעות ואני ∙חצות לילה אקום להודות לך ואידך כך אמר דוד לפני הקב"ה רבונו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות אגודות בכבודם ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי למהר אשה לבעלה ולא עוד אלא כל מה שאני עושה אני נמלך במפיבשת רבי ואומר לו מפיבשת רבי יפה דנתי יפה חייבתי יפה זכיתי יפה מהרתי יפה ממאתי ולא בושתי א"ר יהושע בריה דרב אידי מאי קרא יואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש תנא לא מפיבשת שמו אלא איש יבשת שמו ולמה נקרא שמו מפיבשת שהיה מבייש פני דוד בהלכה לפיכך זכה דוד ויצא ממנו כלאב וא"ר יוחנן לא כלאב שמו אלא דניאל שמו ולמה נקרא שמו כלאב שהיה מכלים פני מפיבשת בהלכה ועליו אמר שלמה בחכמתו יבני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ואומר יחכם בני ושמח לבי ואשיכה חורפי דבר. ודוד מי קרי לנפשיה חסיד והכתיב ילולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים ותנא משמיה דרבי יוםי למה נקוד על לולא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מובטח אני בך שאתה משלם שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא אבל איני יודע אם יש לי חלק ביניהם אם לאו שמא יגרום החמא ייכדר' יעקב בר אידי דר' יעקב בר אידי רמי כתיב יוהגה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וכתיב יוירא יעקב מאד אמר שמא יגרום החמא סכדתניא ייעד יעבור עמך ה' עד יוירא יעקב מאד אמר שמא יגרום החמא סכדתניא ייעד יעבור עם זו קנית עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור עם זו קנית זו ביאה שנייה מכאן אמרו חכמים ראוים היו ישראל ליעשות להם גם בימי עזרא כדרך שנעשה להם בימי יהושע כן נון אלא שגרם החמא: וחכ"א עד חצות: חכמים כמאן סבירא להו אי כרבי אליעזר סבירא להו לימרו כרבי אליעזר כלאב לאביגיל אשת נבל וגרי ובמקום אחר אומר והשני דניאל לאביגיל בדברי הימים (א ג): שהיה מכלים פני מפיבושת. כל אב מכלים (a) את

בכנה האל ידית בעמה החוסהן מנה ידי הידים האלהו דבון כדורות במבוד הוה טסמן ביצה ונושפשה, ידית הא אידי שמצל [המתפלל ... [שמע] מנה בלך: ", שמעם מנה בשחרית שמצה בשחרית בשחבה בשחרית בשבר בשכבך סמך לשכיבה מאר (משה) ובנקומך] סמך לקימה לפני תפלה, לאו הילכתא כוותיה. ואקשי מר בריה דובינא לרי ידותן דאמר זה הסומך באולה של ערבית לתפלה של ערבית (מהא דתנן [בע]רב מברך שתים [לפניה ולאחריה] שחריות] שחריות] שחמים לפניה ... "תפלה ... ... שאף ברכה זו שי... קריא דהא יי׳ שפתי [תפתח] ... תפלה ... ...

הרב שהיה אב בהוראות: לולא האמנחי לראות בטוב ה'. (ג) כבר טרדוני מיראתך כמו שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד וגו' (שמואל א כו): נקוד על לולא. לדרוש את הנקודה שהיא ממעטת את משמעות הכתוב לומר שלא דבר ברור היה לו לראות

בטוב ה׳. לולא לשון אם לא כמו לולי אלהי אבי וגו׳ היה לי (בראשים לא): שמא יגרום החטא. תירוצא הוא לעולם מוחזק בידו שהוא חסיד

וזה שספק בידו אם יראה בטוב ה' לפי שהיה ירא שמא יחטא ויגרום החטא מלראות בטוב: **ויירא יעקב.** שמא אחר הבטחה חטאמי

וכדתניא שהחטא גורם שאין ההבטחה מתקיימת: ביאה ראשונה. שבאו (ד) בימי יהושע: ביאה שנייה. כשעלו מגלות בבל בימי עזרא:

ראויים היו (די ליעשות להם כם. לבוא ביד רמה: אלא שגרם החטא. ולא הלכו אלא ברשות כורש וכל ימי מלכי פרם נשתעבדו להם לכורש

א) פירושו ברור אלי.